

J. W. Goethe - Faust (odl. Berilo 4)

Faust je dramska pesnitev, pravzaprav bralna drama iz dveh delov. Nastajal je s presledki skoraj šestdeset let; prvi del je Goethe izdal ob koncu svojega zrelega ustvarjalnega obdobja, drugi del pa je izšel šele po njegovi smrti.

Delo ni drama v pravem pomenu besede, ampak dramska pesnitev z močnimi lirskimi, filozofskimi, alegoričnimi in simboličnimi sestavinami. V celoto so vključene krajše in daljše lirske pesmi, verzne in kitične oblike so zelo različne, deloma je drama pisana celo v prozi.

Idejo za dramsko pesnitev mu je dala stara legenda o Faustu, ki je resnično živel v začetku 16. stoletja.

Ključni osebi pesnitve sta učenjak Faust in hudič Mefisto, zaplet pa temelji na dveh pogodbah: pogodbo med bogom in hudičem ter pogodbo med hudičem in Faustom. Pri prvi pogodbi tako bog kot hudič izhajata iz istega izhodišča - iz neutolažljive Faustove narave. Mefisto verjame, da bo z izpolnitvijo sleherne želje nazadnje ubil v Faustu njegov viharji zagon, ga napravil neobčutljivega in obteženega z brezizhodno krivdo. Bog pa zaupa v neuničljivo dobro jedro v človeku in je prepričan v Mefistov neuspeh. Njegovo vodilo je: Kdor išče, vsak greši. (Goethejev nazor: Nasprotje dobrega in zlega je osnovni pogoj napredka k višji stopnji dobrega.) Pogodba med Faustom in Mefistom: Mefisto se bo polastil Faustove duše samo v primeru, če se bo Faust na poti utrudil od iskanja in obstal zadoščen. ("če legel kdaj bom k lenemu počitku, / kar naj napoči smrtni čas!").

Mefisto Fausta najprej ustavi, ko hoče ta spiti smrtni napoj, potem ga spremeni v mladeniča, ki si poželi komaj štirinajstletno Marjetko. Mefisto računa, da bo Fausta pridobil in ugonobil s spolnostjo. Toda Faustova duhovna ljubezen spolnost prerase. Po pogodbi mora biti Marjetka žrtvovana. V duševni zbeganosti umori svojega in Faustovega otroka, zato je obsojena na smrt. Mefisto jo je pripravljen osvoboditi, a Marjetka noče biti rešena s hudičevo pomočjo, zato sicer telesno umre, a je kljub detomoru poveljučana.

V 1. delu Mefisto zapeljuje Fausta samo s spolnostjo, v drugem pa ga skuša premamiti z opojem ustvarjalnega poseganja v življenje ljudi.

Po duševni pomiritvi pride Faust kot čarovnik na cesarjev dvor, Mefisto pa se vrine kot večno pijani dvorni norec. Cesarstvo je v popolnem neredu in Mefisto ga začasno reši s papirnatim denarjem. Cesar ima nemogoče želje, med drugim zahteva od Fausta, da oživi Heleno in Parisa, antični ljubezenski par. Seveda ga Helena vsega prevzame. Ob nenadni eksploziji Faust obleži nezavesten. Mefisto ga odnese v njegovo staro študijsko sobo, kjer njegov nekdanji učenec alkimistično ustvari umetnega človeka Homuncula. Homuncul, Faust in Mefisto gredo v staro Grčijo, kjer želi Faust oživiti Heleno, kar mu za kratek čas tudi uspe.

Faust je še vedno nepotešen. Zaželi si vladanja, ustvarjalnega oblikovanja sveta. Mefisto ga spet prenese k cesarju, ki mu v zahvalo za pomoč v vojni kot fevd podari široko morskobrežje. Faust ustvarja rodovitno pokrajino, a se naivno zaplete. Preseliti hoče starca Filemona in Baucide iz njune skromne hišice, vendar Mefisto s pomočniki starca ubije. Faust je ogorčen.

Simbolično je njegova duša (razdvojena duša) predstavljena v obliki 4 prikazni: potreba, stiska, krivda, skrb. Zadnja se izmuzne skozi ključavnico in Fausta oslepi. Tragedija se bliža koncu, lemuri (st. rim. duše umrlih) Faustu že kopljejo grob, a Faust misli, da kopljejo izsuševalni kanal. Faust v duhu že vidi svoje srečno ljudstvo. Ob tem prividu mu privre na usta želja, na katero je Mefisto tako dolgo čakal: "Trenutek, ustavi se!" Faust omahne in lemuri ga položijo na tla. Angeli iztrgajo Mefistu Faustovo dušo in jo odnesejo proti nebu. Tam ga čaka spokornica Marjetka in ga popelje v novo življenje.

Faust do zadnjega vztraja v neutrudnem iskanju in izpolnitev svojih želja doživi samo v slutnji, viziji. Odrešenja je deležen, kdor išče in si prizadeva. To je osnova razumevanja Goethejevega dela.

Po doživetju slave, lepote in moči, ki se izkažejo kot nezadostne in minljive, se Faustu pokaže kot najvišji ideal delovanje posameznika v svobodni družbi in njegovi prostovoljni podreditvi skupnim koristim. Ta želja nima ničesar skupnega z Mefistovimi darovi, saj je naravnost nasprotna njegovi miselnosti, zato se ne more polastiti Faustove duše.